

Színek nélkül

Vajda János

A forma lényege

„Rátaláltam a színek illuzórikus brillírozása mögött egy fényekre-árnyékokra, formákra és térre letisztult világra, amely erőteljesebben és lényegre törőbben volt képes kifejezni számomra a természet látványos bonyolultsága mögött létező valóságos egyszerűségét. A kromatikus skála mindennaposága helyett a feketék árnyalataiban vagy mélységeiben, a fehérek részleteiben vagy vakításában és a szürkék ezerféleségében igyekeztem felfedezni a természet rám vetülő hatását.”

Ha az eget mély, kékes beütésű szürke, vihar utáni felhők töltették volna ki, és az előtér repceföldjét a lemenő nap világította volna meg, eszembe sem jut a fekete-fehér ábrázolás. A teljesen borult időben viszont csak ez volt a megfelelő mód a kívánt drámai hatás elérésére.

2006-os, fekete-fehér természetfotóimból válogatott kiállításom felvevő gondolataiból idéztem fentebb, de a sorok alap gondolatai a fotózás minden területére érvényesek. Mindezek az évek során szerzett tapasztalatokból születtek, miszerint a színek nem igazán alkalmasak bizonyos esetekben a kép valódi tartalmára irányítani a figyelmet. Nem a tarkabarka turistaképekre gondolok, hiszen ezeknél esztétikai szempontból még képről sem

beszélhetünk. Inkább azokra, amelyeknél még a tudatosan nagy és hatásos, elsősorban komplementerekből vagy egy színből komponált felületek mögött is elveszhet a képi elemek formavilága. Az átlagos szemlélő ugyanis hajlamos leragadni az első benyomásnál, a hatásos színek pedig annyira rabul ejthetik, hogy igazán nem is kíván már továbbtekinteni a kép mélyére, az esetleges gondolati tartalomra vagy formai játéokra. Leszögezhetjük, hogy a természetes látvány-

tól való elszakadás első és egyik legfontosabb lépése a természetes színektől, színösszhatásoktól való elfordulás. Sokszor pedig azok teljes száműzése és a semleges tónusokra való leegyszerűsítés. Színekkel elsősorban hangulatokat lehet visszaadni, a tónusokkal pedig a fényekre és a formákra lehet a hangsúlyt helyezni. Tisztában vagyok azzal, hogy ezek az elvek sok vitára adhatnak okot, egy egyszerű példával igyekszem véleményem alátámasztani. ▶

Az egyik legerőteljesebben elvált színpár a mélykék és a sárga (általában a kiegészítő színek). Halovány nem lehet, csak valami telített sárga, mert azonnal beleüppedsz a legerősebb színbe is. Az ábrán szemléletesen elkülönül a denzitás értékben nem is annyira erőteljes különbségű első színpár a másodiktól, pedig azok megvilágítási értékben jóval messzebb állnak egymástól. Csak éppen nem hatásosak, sem a színdinamika, sem a mellette jobbra lévő maximális megvilágítási terjedelmet jelentő, két szélső értékű fekete-fehér ábra kontrasztjának szempontjából. Ha a körre kívánjuk a hangsúlyt terelni, a két szélső ábra valamelyikét kell választanunk, de ha nincs a színek jelenlétének szerepe valamilyen egyéb pszichikai szempontból, nyilvánvalóvá válik, hogy a fekete-fehér változat ebből az aspektusból lényegretörőbb.

Ebben rejlik a képlet lényege: a színdinamika nem azonos a szintelen tónusok kontrasztjával.

A nyári, kora esti fények még nem voltak elég meleg színűek ahhoz, hogy színekben elég érdekessé lehessen tenni a képet. A célom egyébként is a nyitott ablak és az öreg hölgy haján megcsillanó fény hangsúlyozása volt. Ehhez meg a fekete-fehér technika volt a kézenfekvő. Az alak mögött súrló fényeken kirajzolódó textúra megfelelően kiegyenlíti a nélküle túlsúlyossá váló bal oldalt.

A telített, briliáns színekből felépülő kép leginkább ezek harmóniájával vagy diszharmóniájával hat ránk, sokszor formai elemeitől vagy gondolatiságától függetlenül. A kontrasztos fekete-fehér képen azonban rögtön felfedezhető, ha nincs mögötte képi tartalom. Csak a tónusok erőteljeségéből még nem áll össze a fotó. Ha viszont akár a formák és a fény – hiszen egyik nem lehet a másik nélkül – együttthatása, vagy az erőteljes tartalmi mondanivaló a lényeges, a színek nélküli, letisztult képi világ sokszor lehet kifejezőbb.

Legjellemzőbb erre az akt- és az erotikus fotók megoldásainak sarkos elkülönülése egymástól. Az erotikától mentes, csak a test szépségét ábrázoló aktképek szinte minden esetben a fekete-fehér fotón tudnak elszakadni a szextől, míg az erotikus fotók, sok esetben buja színezetű környezetükkel kifejezetten a szexualitás irányába terelik a figyelmünket, még

akkor is, ha a képen szereplő ember nem teljesen meztelen. (Vagy éppen azért!) A színek természetessége szabadjára engedi érzéki fantáziánkat, hiszen mi is így látjuk saját vágyaink célpontjait. Ezzel szemben a tónusokra redukált testábrázolás, a formákat kiemelő fényhatásokkal együtt egész más jellegű képi hatást kelt, ami mentes minden erotikus utalástól.

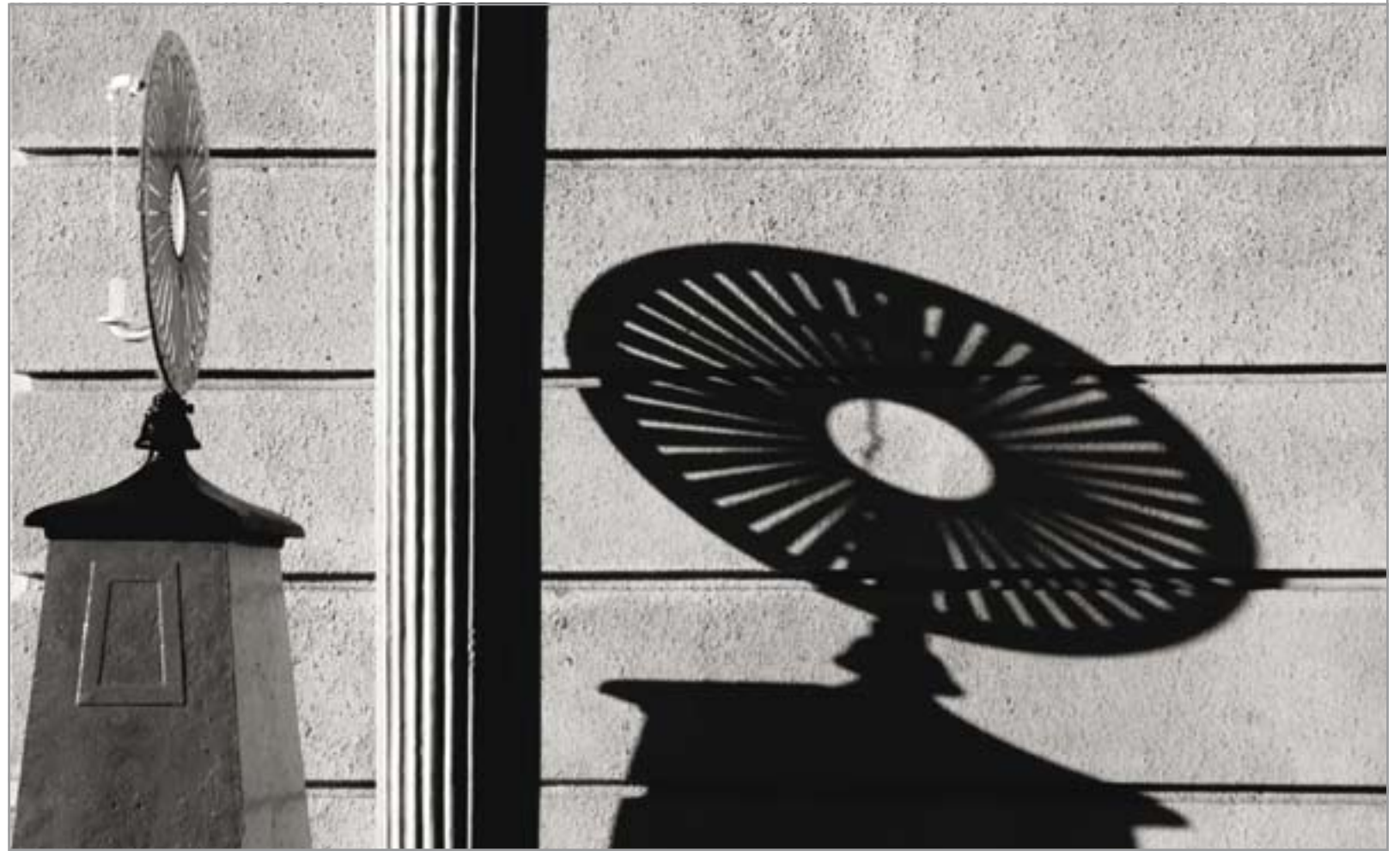
Az alkalmazott fotográfia természetesen nem engedi meg a fekete-fehér ábrázolást, hiszen a cél valaminek vagy valakinek a valós láttatása. Egy színes termék nem lehet szintelenül bemutatva eladni. Ennek ellenére – és ebben biztos szerepet játszik az egy ideje divatos trenddé vált fekete-fehér fényképezés – bizonyos reklámanyagokban újra felbukkan a hagyományosnak mondható szintelen ábrázolás, vagy az a megol-

dás, amikor egy képen belül színes motívumok is megjelennek a nagyobb részt fekete-fehér képen. Kétségtelen, hogy egy szürkeskálás portrén valós színében megjelenő, rúzsosított száj kifejezetten erre irányítja a figyelmet, és ezen keresztül a terméket gyártó kozmetikai cégre. Ez a fajta képi hatás a fotográfia alkotó területein is fellelhető, azonban érzéssel kell ezekkel is bánni, mint minden egyéb más „hatásvadász” eljárással. Ha nem a képet szolgálja, nem lesz egyéb, mint technikai öncélúság.

A tájfényképezés örökös nagymestere, Ansel Adams életművének egyik legnagyobb tanulsága a mi generációink számára, hogy a megszokottan színes táj mennyivel hatásosabban képes olyan érzéseket, kötődéseket közvetíteni a fekete-fehér ábrázoláson ke-

resztül, amely csak a fotós személyiségére vezethető vissza. Különleges ábrázolásmódja a róla elnevezett zónarendszernek köszönhetően nagyon érzékletesen domborítja ki egy-egy természeti táj önmagában rejlő, színektől független szépségét, amely formáiban, építő elemeinek összhangjában vagy éppen kuszaságában fedezhető fel. És ehhez nem ▶

A függőleges építészeti díszítő elem szerencsésen osztja meg a képet. A bal oldalon jól érzékelhető, hogy mi veti az árnyékát a jobb oldalra, ugyanakkor az azon lévő fények és erőteljes árnyékok hiánya miatt szinte elveszne a majdnem ugyanolyan színű háttérben. Ez a tónuskülönbségeken is látható. Ezzel azonban a lényeg az ellenkező oldalon, erős kontrasztban megjelenő árnyképre helyeződik.

volt elég Adams egyedülálló fototechnikája, kellett mellé az érzékeny szem a tökéletes, lényegretörő kompozíciókhoz. Való igaz, hogy egy különleges időjárási körülmény következtében szokatlan

A formák kiemelését nemcsak a fekete-fehér technika segíti elő, hanem a szobor mögötti homogén és a kép másik felén lévő összetett építészeti felületek szembeállítás. Bár az előtér fala érdekes bordós színeztű volt, a másik oldalon semmi olyan ellentétes színű elem nem volt található, amely indokolta volna a színes képet. A szobor semleges szürkéje is belevesztett volna a fal színébe.

színekben pompázó tájkép önmagában lenyűgöző hatású tud lenni. A színek varázsa azonban elhomályosíthatja a szemünket, és sokszor nem is vesszük észre, hogy tulajdonképpen semmitmondó kompozícióval állunk szemben, és a kép egyedüli erénye a színessége. Valljuk be önmagunknak azt is, hogy mi is hajlamosak vagyunk ezeknek a színhatásoknak a fogságába esni.

A tudatos fekete-fehér fotózás azonban megtaníthat bennünket a színeken túl látni, hiszen rá vagyunk kényszerítve arra, hogy az előttünk lévő világ színeit tónusokra redukáljuk. Húsz-egy-

néhány évvel ezelőtt még kézenfekvő volt, ha fekete-fehér film volt a gépünkben, nem volt mese, csak abban lehetett gondolkodni, akármilyen színorgia is vett körül bennünket, kivéve, ha két vagy több vázzal dolgoztunk. A digitális képrögzítés térnyerésével azonban ez a kényszer megszűnt. Nem feltétlenül kell a helyszínen átgondolni, milyennek is kell lennie majd a képnek. Pedig a hatásos fekete-fehér végeredmény szempontjából egyáltalán nem mindegy, hogyan vezéreljük az expozíció előtt a színbeállításokat. Ezért fontos már a felvétel helyszínén a kép színei mögé látni, és felfedezni azt, melyik az a motívum, amelyik fekete-fehérben hatásosabban közvetítheti pillanatnyi benyomásainkat, amelyikből a későbbi képi mondanivalót alakíthatjuk az utómunka során. Talán nem véletlen, hogy sokan fordulnak vissza a régebbi analóg technikákhoz, és fűzőgetnek bele fekete-fehér filmeket. A mai napig bizton állítom, tudatos fotográfussá válni leginkább a hagyományos fekete-fehér technikán keresztül lehet. Ez korábban is választás volt: diázok, és rábírom magam a hívólaborok precíz ségére, netán gondatlanságára, vagy magam viszem végig az egész folyamatot saját fekete-fehér laboromban? Választás ma is. Katintok, amire csak lehet a digitális géppel, aztán majd meglátom otthon a számítógépben, melyikkel mit lehet kezdeni; vagy igyekszem elsajátítani a színtelen látást is, hogy minden helyzetben megtaláljam a képnek legmegfelelőbb ábrázolási módot? A képzeletbeli tónusredukció elsajátítása mellett teszem le a voksot, nemcsak a tartalmas fekete-fehér képek érdekében, hanem mert ez visszacsatolódik, és a tökéletes színérzék kifejllesztésére is pozitív hatással van!

FOTO MOZAIK • 2011 február

Megalkotva a tökéletes pillanatok rögzítésére.
A Sinar arTec kamera rendszer.

Eddigi hátfaladaptációk: Sinar. Új adaptációk: Phase One, Leaf, Hasselblad
Promóciós ajánlatunk: 10% kedvezmény 2011. április végéig az alapgépre

Proimage | Artfoto Kft.
1024 Budapest, Moszkva tér 10.
T: +36 1 209 9261
info@proimage.hu | www.proimage.hu

Sinar
PHOTOGRAPHY